

C.1. POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU

Głównym celem projektu jest zbadanie ziołolecznictwa oraz roli jaką odgrywa w etnomedycynie Asháninka - rdzennej ludności Peru. Termin etnomedycyna odnosi się do całości wiedzy i praktyki związanych z leczeniem przekazywanych na przestrzeni pokoleń i dzielonych przez członków społeczności Asháninka. Zidentyfikujemy różne formy leczenia oraz opieki zdrowotnej, w których dokonywana jest terapia odnotowanych dolegliwości (medycyna domowa, lokalni zielarze, szamani oraz przedstawiciele oficjalnej służby zdrowia, jak również inne, niezidentyfikowane dotąd rodzaje opieki zdrowotnej). Dodatkowym zadaniem będzie zbadanie interakcji zachodzących pomiędzy etnomedycyną i biomedycyną. Odpowiemy na pytanie, czy oba te systemy medyczne są w społeczności Asháninka uważane za wzajemnie się uzupełniające, czy niekompatybilne. Zidentyfikujemy, czy rośliny lecznicze są stosowane łącznie z farmaceutykami i czy istnieją dolegliwości leczone wyłącznie drogą praktyk związanych z tylko jednym systemem etno- lub biomedycznym. Kolejnym celem projektu jest zbadanie tradycyjnej wiedzy ekologicznej związanej z roślinami leczniczymi. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez: a) studiowanie wiedzy na temat roślin leczniczych oraz ich użyteczności, z uwzględnieniem zmiennych takich jak wiek i płeć informatorów oraz rozróżnienie na wiedzę ekspercką i potoczną; b) studiowanie tradycyjnego zarządzania zasobami roślin leczniczych przez Indian Asháninka.

Proponowany projekt jest logiczną konsekwencją naszych wcześniejszych indywidualnych badań w Ameryce Południowej. Powodem podjęcia interdyscyplinarnej współpracy biologa i antropologa, jest wspólna potrzeba zmiany „archaicznego, europocentrycznego podziału” na przyrodę i kulturę w badaniach nad ludźmi i ich środowiskiem naturalnym. Proponowane badania reprezentują interdyscyplinarne połączenie teorii i metod stosowanych w antropologii kulturowej oraz naukach przyrodniczych.

W celu zbierania informacji w terenie, zarówno kierownik projektu jak i współwykonawca odbędą po dwie wyprawy badawcze do Peru. Badania przeprowadzimy wśród rdzennych rolników kopieniaczy zamieszkujących peruwiańską Amazonię. Wywiady będą prowadzone z grupą 80 do 100 informatorów, zarówno ekspertów jak i przedstawicieli pozostałej części społeczności Asháninka. Użyjemy w tym celu techniki wolnego wyliczania i wywiadów półotwartych. Dodatkowo, z ekspertami zostaną przeprowadzone wywiady pogłębione oraz wyprawy do miejsc, z których pozyskują rośliny lecznicze. Kolejnym zadaniem będzie mapowanie zasobów roślin leczniczych. Uzyskane mapy uwzględniające ich naturalne oraz uprawne stanowiska, posłużą dalszej analizie oraz zilustrowaniu społecznej wymiany i rozprzestrzeniania roślin leczniczych w regionie rzeki Tambo. W czasie badań terenowych będziemy zbierać okazy zielnikowe, które stanowią niezbędną dokumentację badań etnobotanicznych. Okazy zielnikowe zostaną oznaczone i zdeponowane w herbarium w Limie, a duplikaty przesłane do herbarium Uniwersytetu Jagiellońskiego. Badania przeprowadzimy zgodnie z zasadami etyki, wypracowanymi przez *International Society of Ethnobiology*. Zebrane informacje zostaną przeanalizowane jakościowo oraz ilościowo. Przy użyciu programu ANTHROPAC określimy znaczenie kulturowe roślin używanych w lecznictwie, zbadamy konsensus pomiędzy informatorami. Dokonamy też analizy klastrów dla porównania zgodność wiedzy eksperckiej i potocznej. Porównamy różnice poziomu wiedzy w zależności od wieku i płci informatorów. Zbadamy zakres dolegliwości leczonych z użyciem roślin leczniczych i/lub farmaceutyków. Sporządzimy listę roślin tworzących naturalną farmakopeę Indian Asháninka.

Proponowany projekt posłuży poszerzeniu wiedzy na temat współczesnych praktyk związanych ze zdrowiem i chorobą w określonej grupie etnicznej, jednak dzięki wpisaniu go w szerszą tematykę dotyczącą rdzennej ludności amazońskiej, będziemy w stanie wziąć aktywny udział w międzynarodowej dyskusji na temat aktualnej sytuacji amazońskich społeczności tubylczych. Rezultaty badań zostaną opublikowane w co najmniej trzech czasopismach naukowych takich jak *Ecology and Society*, *Social Science and Medicine*, *Human Ecology* oraz upowszechnione podczas konferencji międzynarodowych. Wyniki cząstkowe zostaną opublikowane w polskich oraz latynoamerykańskich pismach etnologicznych i etnobotanicznych, a w piśmie *Field Methods* ewentualne udoskonalenia zastosowanych metod. Materiały terenowe oraz dokumentacja fotograficzna będą wykorzystywane podczas zajęć ze studentami oraz prowadzonych w Polsce wykładów dla społeczności naukowej oraz wykładów otwartych.